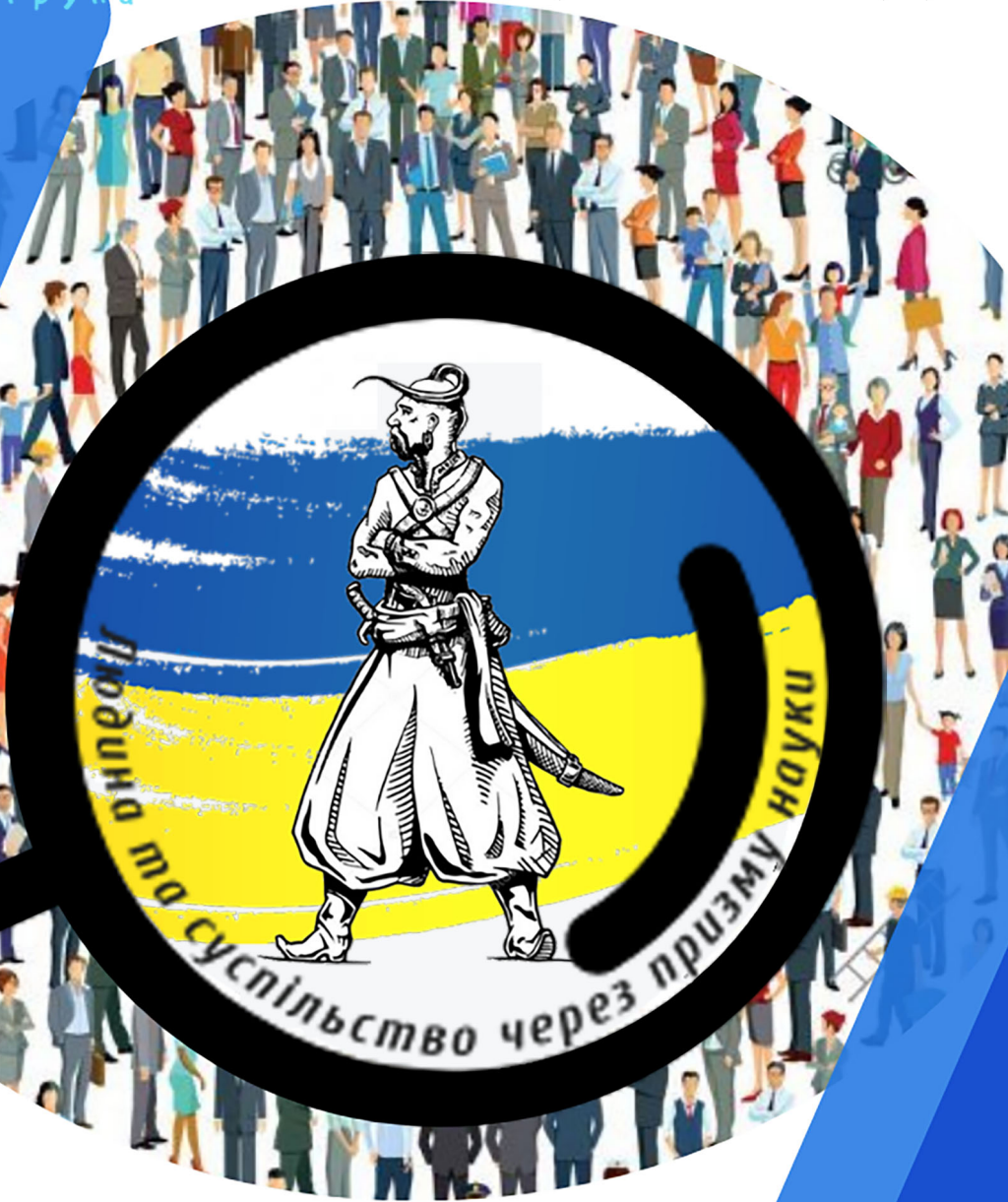

*Ми ї'ємось за те, чому
немає чини в усьому світі —
за Батьківщину.*
О. Довхенко

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

**Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 2(30) 2024

Київ – 2024

**Public scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Management and administration», Series «Law», Series «Economics»,
Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 2(30) 2024

Kyiv – 2024

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2024. № 2(30) 2024. С. 1638.**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 06.02.2024, № 2/2-24)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

- Беньковська Наталя Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ, Україна)
- Бондар-Підгурська Оксана Василівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», (Полтава, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дашій Олександр Іванович — доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління персоналом (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Демідова Юлія Євгенівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дем'янишина Олеся Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- Дранус Любов Сергіївна кандидат економічних наук, доцент, оцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Каламаж Руслана Володимирівна - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Калашнік Наталя Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, (Вінниця, Україна) kalashnuknatalia@gmail.com
- Кобець Дмитро Леонтьович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Корильчук Неоніла Іванівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна" (Хмельницький, Україна)
- Литвиненко Віктор Іванович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Новак-Калаяєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Орлова Наталя Сергіївна - доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Пагута Тамара Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, директор Інституту педагогічної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна НАПН України (Київ, Україна)
- Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталя Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Васиївна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Трушкіна Наталя Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Яковицька Лада Савеліївна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Якушева Оксана Вікторівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

© автори статей, 2024

© громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея

докторів наук із державного управління», 2024

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2024

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Акімов А.В. <i>ВЗАЄМОЗАЛЕЖНИЙ ВПЛИВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ НА ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ З МЕТОЮ УНІФІКАЦІЇ ДІЙ НА ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ</i>	19
Белай С.В., Споришев К.О. <i>ВПЛИВ СТАНУ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ДЕРЖАВНУ БЕЗПЕКУ</i>	29
Бельська Т.В. <i>СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	38
Василенко Н.В., Халецький А.В., Покатаєв П.С. <i>ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПУБЛІЧНИХ ФАХІВЦІВ (МЕДІАТОРІВ) В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 281 «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»</i>	47
Васькович І.М., Крицький Р.А. <i>РОЛЬ І МІСЦЕ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ</i>	58
Гнатюк О.В. <i>СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ПРИЙНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ РІШЕНЬ</i>	68
Голей І.М. <i>ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ АНТИКРИЗОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАЛИМ БІЗНЕСОМ</i>	82
Голинська О.В., Лугач О.О. <i>АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА РОЛЬ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ПОДОЛАННІ КРИЗИ</i>	91
Гонюкова Л.В. <i>СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІННОВАЦІЙНА СОЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ В УКРАЇНІ</i>	100
Дричик В.М. <i>СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	109
Юффе М.В. <i>ПОНЯТТЯ ЛІДЕРСТВА В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	123

- Качан Я.В.** 136
АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ
- Климосюк А.С.** 145
МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ АКТИВІВ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗАСТОСОВАНО САНКЦІЇ
- Косач І.А.** 155
СИСТЕМА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ НА ЗАСАДАХ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА
- Кухарчук П.М.** 166
МЕХАНІЗМИ МЕДІАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
- Куценко А.О.** 177
РОЛЬ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
- Леськів Т.С.** 189
ЕВОЛЮЦІЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ
- Магеррамов Алі** 200
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
- Мартишин Д.С.** 213
СОЦІАЛЬНА ДОКТРИНА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я У ПРОЦЕСАХ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ
- Неліпа Д.В.** 223
КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: РАКУРС ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
- Пархоменко-Куцевіл О.І.** 235
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ПРОЦЕС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ
- Писаренко Н.В., Кашина Г.С., Бараник З.П., Громоздова Л.В., Ткаченко Я.С., Рвач А.М., Косицька В.Ю.** 246
ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ЄС
- Писаренко Н.В., Тищенко О.П., Гуляєва Л.П., Шолудченко С.В., Дербеньова Я.В., Рвач А.М., Косицька В.Ю., Тітов В.В.** 271
РЕІНЖІНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ЗАСАДАХ РЕГІОНАЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ЄС

- Телень В.Ю.** 290
ДОСВІД ПОБУДОВИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ НАДАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ У ВИКОНАВЧИХ ОРГАНАХ ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НА ОСНОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЗА СТАНДАРТОМ (СТАНДАРТАМИ) ISO 9001
- Теплов С.О.** 305
ПРОГРЕСИВНІ МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ
- Шандрик В.І.** 318
ОГЛЯД ПОТОЧНОГО СТАНУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ
- Derun T.M.** 331
SYSTEM OF PROVISION OF PUBLIC SERVICES AND QUALITY MANAGEMENT IN LOCAL GOVERNMENT BODIES
- Kalashnikova Kh.I., Shevchenko V.S.** 339
IDENTIFICATION, CLASSIFICATION AND MEASUREMENT OF FACTORS OF ADAPTATION OF PERSONNEL OF CONSTRUCTION INDUSTRY ENTERPRISES TO STRATEGIC CHANGES
- Lashchuk I.I.** 352
STRATEGY FOR THE FINANCIAL RECOVERY OF THE ENTERPRISE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE
- Батюк Б.Б.** 364
ІННОВАЦІЙНІ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ
- Березовський Р.С.** 374
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОЗАХИСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВПЛИВІВ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ
- Василик С.К., Юрченко Г.М., Майстренко О.В.** 388
ЕТИКА УПРАВЛІННЯ: ВІДПОВІДАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ТА СТАБІЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ
- Драгомирецька Н.М.** 400
ПРАВОЗАХИСНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ВИРОБЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ З ПРАВОЗАХИСНИМ ПІДХОДОМ
- Калантаєвська О.О., Тимошенко О.В., Франчук Л.А.** 412
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
- Корнійко Я.Р., Панченко С.В.** 422
ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ: ПІДХОДИ ТА ПРАКТИКА

- Котлубай В.О.** 441
*УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТНИМИ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ НА ОСНОВІ
МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ*
- Криштанович М.Ф.** 455
*ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВОЗАХИСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ*
- Лапичак Н.І.** 465
*ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ Й СЕРТИФІКАЦІЇ НА ЯКІСТЬ
СУЧАСНОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ*
- Менська О.А.** 473
*ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОГО СПАДКУ УКРАЇНИ ТА
ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ПАМ'ЯТКООХОРОННІЙ
ГАЛУЗІ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ*
- Подолян М.І.** 488
*МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕСТОРАННОГО
БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ*
- Приймак М.М., Бігун В.В., Лазоренко Т.В.** 498
*МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ ЗРОСТАННЯМ ТА КАР'ЄРНИМ
РОЗВИТКОМ СПІВРОБІТНИКІВ*
- Приймак В.М., Канюка Б.С.** 510
ТЕХНОЛОГІЇ ПРИЙНЯТТЯ КАДРОВИХ РІШЕНЬ У СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ
- Радиш Я.Ф.** 520
*ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ (МЕДІАТОРІВ) В УМОВАХ
МАГІСТРАТУРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ*
- Смолінська О.Є., Левків Г.Я.** 530
УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ: ЛІДЕРСТВО ТА/ЧИ МЕНЕДЖМЕНТ
- Стороженко Л.Г., Власенко В.О.** 541
*ПРОГРАМА ЄС «ЦИФРОВА ЄВРОПА»: ШЛЯХ ДО НЕТОКРАТИЗАЦІЇ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ*
- Терлецька Ю.О.** 553
*УПРАВЛІНСЬКА ДІАГНОСТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА
ПРІОРИТЕТИ ОПТИМІЗАЦІЇ*
- Торічний О.В., Когут В.П.** 562
*РОБОТА З ПЕРСОНАЛОМ ЯК СКЛADOVA СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ*

Харчук Т.В., Кургузенкова Л.А., Бурачек І.В. 572
*ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ: МЕТОДИ
ТА ІНСТРУМЕНТИ*

Шимко Ю.М. 583
*МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я :
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ*

СЕРІЯ «Право»

Баїк О.І. 598
*ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЖОРСТОКЕ
ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ*

Боровська І.А. 613
*ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНTO-
ВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЯГЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ (У КОНТЕКСТІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЇ)*

Капля Ю.О., Берездецький Ю.М., Близнюк І.В. 624
*ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА США*

Каращук К.Л. 641
*ІНСТИТУТ МЕДІАЦІЇ ТА ЙОГО ДІЄВІСТЬ: АНАЛІЗ ФРАНЦУЗЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА*

Кожура Л.О., Власенко В.В., Чиж Б.І. 651
*ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З
ІНВАЛІДНІСТЮ*

Кузьменко О.В., Чорна В.Г., Воронятніков О.О. 661
*ПРИНЦИПИ СУБСИДИАРНОСТІ ТА ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В
ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ*

Лазарева А.О., Тимошенко Л.В., Дракохруст Т.В. 671
*ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ У БЕЗПЕКОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ: ВОЄННІ ДІЇ ТА
РОЛЬ*

Ноняк М.В. 686
ДО ПИТАННЯ ПРО ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА МИР

Остапович В.П. 697
*СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ ЗАСАД ПОЛІГРАФОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАВООХО-
РОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ*

Петровський А.В. 710
РЕАЛІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ ТРЕТІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Погарченко Т.В., Микитенко Л.А. 718
*ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ (РЕКЛАМУ) ЩОДО МАЙБУТНІХ ОБ'ЄКТІВ
НЕРУХОМОСТІ*

Постна Д.А. 730
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІЙСЬКОВИХ ТА ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Тундаєв С.М. 746
*ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІЇ ОСОБАМ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СТАТУСІ ПІДВИЩЕНОГО ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ*

СЕРІЯ «Економіка»

Атаманюк Р.Ф. 757
ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СВІТОВИЙ РИНОК ПРАЦІ

Грабарєв А.В., Баранюк М.Р. 773
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКАХ

Грубляк О.М., Жаворонок А.В. 783
*ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ*

Живко З.Б., Родченко С.С., Боруцька Ю.З. 796
*ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИКЛИКІВ ПЕРЕД СФЕРОЮ ТУРИЗМУ Й
ГОТЕЛЬНИМ БІЗНЕСОМ: УМОВИ БЕЗПЕКОВОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В
РЕГІОНІ ВОЄННОГО ЧАСУ*

Захарченко В.І., Швагірев М.Д. 804
*ПОБУДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ*

Ільчук П.Г., Коць О.О., Левченко А.З., Лещишин Н.Р. 817
*ПОТЕНЦІЙНІ НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ПІД ЧАС СПІВПРАЦІ БАНКУ З КЛІЄНТОМ*

Копитко М.І., Мойса Т.В. 830
*ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ АКТУАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ Й ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ*

Левченко В.О., Гребінчук О.М., Ярошенко С.В., Бур'янова О.О. 840
*ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ,
ПРАВОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ*

Ловкайтес В.С., Харчевнікова Л.С. 854
*СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ ТА
СТРАТЕГІЙ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ*

Мамонов К.А., Пруненко Д.О., Коваленко Л.Б., Гой В.В. <i>МЕТОДИ І МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ</i>	868
Мельничук В.В. <i>ОБЛІК КАПІТАЛУ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД</i>	875
Овчарук О.М., Переверзєв С.С. <i>АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ</i>	887
Онофрійчук А.П. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ</i>	900
Правдюк М.В. <i>ОПОДАТКУВАННЯ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ</i>	914
Тимченко І.П., Шморгуненко В.В. <i>УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ</i>	927
Федик А.П. <i>ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕАЦІЇ В УКРАЇНІ</i>	937
Чернишов О.Ю., Школенко О.Б. <i>МАРКЕТИНГОВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОБУДОВИ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА</i>	951
Чорненька О.Б., Шляхетко В.В., Линда А.С. <i>ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ</i>	964

СЕРІЯ «Педагогіка»

Kazachiner O.S., Boychuk Yu.D., Halii A.I. <i>DIAGNOSIS AND PREVENTION OF CHILDREN'S SPEECH DISORDERS SHOULD AS A NECESSARY PART OF FUTURE PHILOLOGISTS' PROFESSIONAL TRAINING SYSTEM</i>	974
Leleka V.M. <i>DEVELOPMENT OF US PROFESSIONAL SPORTS AND PHYSICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF THE MASS MEDIA</i>	987
Sanivskiyi O.M., Tsyhanok O.O. <i>THE ROLE OF MEDIA EDUCATION IN THE STUDY OF FICTION PHENOMENA</i>	994
Vaskevych O.Ye. <i>PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF GRAPHIC DESIGN FOR THE APPLICATION OF SAMCHIKIVSKY PAINTING IN PROFESSIONAL ACTIVITIES</i>	1004

- Башкірова Л.М., Чорній О.В., Камінський В.В.** 1013
ЕТИЧНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО СУЧАСНИХ СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
- Беньковська Н.Б.** 1027
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
- Боровик М.О., Цісар Є.О.** 1036
ЗАГРОЗИ ЗАСТОСУВАННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ТА ХІМІЧНОЇ ЗБРОЇ В ПРИЗМИ ІСТОРИЧНОГО ДИСПУТУ
- Бурмакіна Н.С.** 1045
ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ CASE-STUDY НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
- Гедзур Т.І., Вакерич М.М., Колесник А.В.** 1054
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ГЕНЕТИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
- Гляненко К.А.** 1066
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
- Гончаренко О.М., Хищенко О.О., Великдан Ю.В.** 1077
РОЗВИТОК КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ
- Гулько Т.Ю.** 1086
ОЦІНЮВАННЯ БІОМЕХАНІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
- Дияк В.В., Волинець Н.В.** 1097
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ ПРИКОРДОННОГО ВІДОМСТВА У ПРОЦЕСІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
- Дрокіна А.С.** 1110
МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
- Дубовик С.Г., Ткачук Д.В.** 1121
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
- Жовтоніжко І.М., Марченко О.Г.** 1133
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ЕДУКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

- Калічак Ю.Л., Посацький О.В.** 1146
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
- Каніболоцька О.А.** 1156
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ АНГЛОМОВНИХ КРАЇН
- Кирилюк В.П.** 1168
РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТОПОГРАФІЯ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ІЗ ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ
- Климович Ю.Ю.** 1182
МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФІЛОЛОГА ЗАСОБАМИ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ
- Кожушко С.П., Бойко Л.Г.** 1193
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ
- Комісарик М.І., Чуйко Г.В., Кузнєцова К.С.** 1207
ПЕРСПЕКТИВИ, ПРОБЛЕМИ ТА ТРУДНОЦІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
- Красовська О.О., Веремчук А.П., Олевський Т.Р.** 1221
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
- Криловець М.Г., Лісовець О.В., Лісовець О.В.** 1231
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЧЕРНІГІВЩИНИ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
- Кузьма-Качур М.І., Горват М.В.** 1242
ФЕНОМЕН КРАЄЗНАВСТВА ЯК РЕСУРС МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
- Літвінова В.А., Бадіца М.В.** 1252
СПОСОБИ МОДИФІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ ДІТЕЙ З ООП НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
- Мотуз Т.В., Слободенюк О.О., Ватковська М.Г.** 1262
ГОТОВНІСТЬ АСИСТЕНТІВ ВЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ: АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
- Мудрик Д.П.** 1274
СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Непорада І.М. <i>САМОВИХОВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ</i>	1286
Огірко О.В., Огірко І.В. <i>РОЛЬ ЛОГІКИ І МАТЕМАТИКИ В ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ТА НАВЧАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	1298
Павлюк В.І. <i>МЕТОД КАЗКОВО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ</i>	1315
Соснова М.А. <i>АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО І НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	1325
Стеценко Н.М. <i>ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УПРАВЛІНЦІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i>	1339
Столяренко О.В., Столяренко О.В., Московчук О.С., Магас Л.М. <i>ФОРМУВАННЯ У МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИХОВНІЙ ПАРАДИГМІ ГУМАНІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ</i>	1352
Тільняк Н.В. <i>ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ</i>	1365
Фрицюк В.А., Губіна С.І., Баюрко Н.В. <i>РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	1376
Холденко В.І., Михайлова Л.М., Семенишина І.В. <i>ПАРАДИГМА ВИЩОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ОНЛАЙН-КУРСІВ І МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ (МВОК)</i>	1389
Хоменко А., Ороновська Л., Сун Лан, Овод Н. <i>ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ-ІНОЗЕМЦІВ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ</i>	1402
Хоруженко Т.А. <i>ПРОЄКТНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	1415
Цокур О.С. <i>ІДЕОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	1427

Шевель Б.О. 1439
РОЛЬ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Шуляков І.М., Зінченко О.А., Колодіна Л.С. 1448
ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЖЛИВОСТІ ТА МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДЛЯ УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Яковишина Т.В. 1459
ЛЯЛЬКОТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМ АРТПЕДАГОГІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

СЕРІЯ «Психологія»

Lukashenko Yu.I. 1470
PSYCHOPHYSIOLOGICAL DYSFUNCTIONS OF TEMPORARY LOSS OF WORKING CAPACITY IN VICTIMS WITH SPINE INJURIES

Богдан І.І. 1478
ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Бойко-Бузиль Ю.Ю. 1490
АГРЕСІЯ ЯК ПРОЯВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Добровольська Н.А., Кравченко А.В. 1503
РЕЗУЛЬТАТИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Дубініна К.В., Пригуляк Т.С., Попельницька С.І., Гончарук В.Г., Бондаренко Л.С. 1515
ОСОБЛИВОСТІ ПРОКРАСТИНАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Єна О.А. 1527
ПРОГРАМНО-АПАРТНИЙ КОМПЛЕКС «ПСИХОЛОТ» ЯК НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ДОБОРУ В СИСТЕМІ МВС

Запорожченко О.В., Матейко Н.М., Чистовська Ю.Ю., Прокоф'єва О.А., Прокоф'єва О.О. 1540
РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПОДОЛАННІ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИН

Кривуценко В.В. 1552
КІНОМИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ПСИХОТЕРАПІЇ ОСОБИСТІСНИХ КРИЗ

- Кухаренко О.А.** 1568
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
- Лаптев І.М.** 1581
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ПІСЛЯ РОЗЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ
- Митус В.І.** 1593
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
- Ніколаєв Л.О., Шляхта В.М.** 1605
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ПСИХОЛОГІВ-КОНСУЛЬТАНТІВ ЗАСОБАМИ СУПЕРВІЗІЇ
- Подолянчук Д.С.** 1615
ОСОБЛИВОСТІ ЕМОТИВНОГО КОМПОНЕНТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУСІ
- Столяренко О.Б., Жиляк Н.В.** 1626
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

УДК 376:159.922.76-056.49

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-1459-1469](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-1459-1469)

Яковишина Тетяна В'ячеславівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Пластова, 31, м. Рівне, 33000, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

ЛЯЛКОТЕРАПІЯ ЯК НАПРЯМ АРТПЕДАГОГІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Анотація. У публікації акцентуємо увагу на тому, що артпедагогіка є однією з найбільш ефективних галузей педагогіки, що використовується в початковій школі. Цей підхід базується на ідеї, що мистецтво може бути корисним засобом для розвитку креативності, вираження емоцій та підвищення самооцінки учнів, зокрема з особливими освітніми потребами.

У статті аналізується лялькотерапія як напрям артпедагогіки, який включає в себе використання ляльок та інших іграшок для взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами з метою поліпшення її психічного, емоційного та соціального благополуччя. Таким чином, у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами лялькотерапія може бути дуже ефективним інструментом, сприяючи їхньому розвитку та покращенню якості життя.

Мета статті: схарактеризувати артпедагогіку, артпедагогічний супровід у цілому та лялькотерапію як перспективний розділ артпедагогіки, окреслити форми, методи, прийоми артпедагогічної роботи з молодшими школярами, зокрема з учнями з особливими освітніми потребами.

У публікації наголошуємо, що застосування лялькотерапії в освітньому процесі має низку переваг. Так, лялькотерапія дозволяє дітям виражати свої емоції через гру з ляльками. Це особливо корисно для дітей, які можуть мати обмежену комунікативну спроможність або затруднення в вираженні своїх почуттів словами. Гра з ляльками сприяє розвитку соціальних навичок, таких як спілкування, співпраця та робота в групі. Для дітей з особливими потребами це може бути особливо важливим, оскільки ці навички є ключовими для їхньої інтеграції в суспільство. Лялькотерапія може включати в себе використання різних текстур, форм та матеріалів, що сприяє сенсорній стимуляції. Це може бути корисним для дітей з особливими потребами, які можуть мати особливості у сприйнятті чи реагуванні на зовнішні подразники. Гра з ляльками сприяє розвитку творчості та уяви. Для дітей з особливими освітніми потребами це може бути важливим для підтримки їхнього розвитку та стимулювання когнітивних процесів. Особливого значення набуває лялькотерапія як частина терапевтичного підходу для розвитку різних навичок, таких як мовлення, координація рухів, сприйняття простору та інші.

У висновках акцентуємо увагу на тому, що важливо, щоб лялькотерапія проводилася кваліфікованими фахівцями, такими як асистенти вчителів, психологи, педагоги-дефектологи чи інші спеціалісти, які мають досвід у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Також слід враховувати індивідуальні особливості кожної дитини з особливими освітніми потребами та адаптувати методи, форми, засоби лялькотерапії відповідно до їхніх потреб.

Ключові слова: артпедагогіка, артпедагогічний супровід, дитина з особливими освітніми потребами, креативність, лялькотерапія.

Yakovyshyna Tetiana Vyacheslavivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy, Rivne State University of the Humanities Plastova St., 31, Rivne, 33000, orcid.org/0000-0001-9507-3621

PUPPET THERAPY AS A DIRECTION OF ART PEDAGOGY IN WORK WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Abstract. The publication emphasizes that art pedagogy is one of the most effective branches of pedagogy used in primary school. This approach is based on the idea that art can be a useful tool for developing creativity, expressing emotions, and increasing self-esteem of students, including those with special educational needs.

The article analyzes puppet therapy as a direction of art pedagogy, which includes the use of puppets and other toys to interact with a child with special educational needs in order to improve his or her mental, emotional and social well-being. Thus, in working with children with special educational needs, puppetry can be a very effective tool in promoting their development and improving their quality of life.

The purpose of the article is to characterize art pedagogy, art pedagogical support in general and puppet therapy as a promising section of art pedagogy, to outline the forms, methods, techniques of art pedagogical work with primary schoolchildren, in particular with students with SEN.

The publication emphasizes that the use of puppetry in the educational process has a number of advantages. Thus, puppet therapy allows children to express their emotions through playing with puppets. This is especially useful for children who may have limited communication skills or difficulty expressing their feelings in words. Playing with puppets promotes social skills such as communication, cooperation and group work. This can be especially important for children with special needs, as these skills are key to their integration into society. Puppet therapy can involve the use of different textures, shapes and materials to promote sensory stimulation. This can be useful for children with special needs who may have particular difficulties in perceiving or responding to external stimuli. Playing with

dolls helps to develop creativity and imagination. For children with special educational needs, this can be important to support their development and stimulate cognitive processes. Puppetry is especially important as part of a therapeutic approach to developing various skills, such as speech, coordination of movements, perception of space, and others.

In conclusion, we emphasize that it is important that puppet therapy is conducted by qualified professionals, such as teacher assistants, psychologists, speech therapists, or other specialists with experience in working with children with special educational needs. It is also necessary to take into account the individual characteristics of each child with special educational needs and adapt the methods, forms, and means of puppet therapy in accordance with their needs.

Keywords: art pedagogy, art pedagogical support, child with special educational needs, creativity, puppetry.

Постановка проблеми. Артпедагогіка – це галузь педагогіки, яка вивчає методи і принципи навчання та розвитку через мистецтво. Вона спрямована на розкриття творчих здібностей і розвиток особистості через використання різних видів мистецтва, таких як музика, живопис, танець, театр, література та інші виразні форми.

Головна ідея артпедагогіки полягає в тому, щоб стимулювати творчий розвиток особистості, розширювати світогляд учнів і розвивати їхній внутрішній світ через взаємодію з мистецтвом. Артпедагогіка може бути використана в різних сферах, таких як освіта, соціальна робота, реабілітація та в інших галузях, де важливий творчий підхід до навчання і розвитку особистості.

Артпедагогіка є однією з найбільш ефективних та цікавих методів навчання, що використовуються в початковій школі. Цей підхід базується на ідеї, що мистецтво може бути корисним засобом для розвитку креативності, вираження емоцій та підвищення самооцінки учнів.

Однією з переваг артпедагогіки є те, що вона дозволяє учням увиразнити свої емоції та думки за допомогою різних видів мистецтва, таких як малювання, скульптура, театральна майстерність, танцювально-рухова діяльність тощо. Це допомагає дітям розвивати свій творчий потенціал та вдосконалювати свої навички спілкування. Тому артпедагогіка може бути корисною для молодших школярів, які мають проблеми зі сприйняттям та розумінням математичних та наукових понять. Робота з мистецтвом допомагає дітям збільшувати свою увагу та концентрацію, розвиває їхню здатність до абстрактного мислення та збільшує їхній інтелектуальний потенціал.

Отже, артпедагогіка є ефективним засобом роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Вона дозволяє дітям виражати свої емоції та почуття через мистецтво, що може бути особливо корисним для дітей, які мають проблеми з комунікацією та вираженням своїх почуттів словами.

Артпедагогіка допомагає дітям з особливими освітніми потребами розвивати свої творчі здібності та розуміння мистецтва, що може мати позитивний вплив на їх загальний розвиток. Діти можуть використовувати різні види мистецтва, такі як малювання, скульптуру, музику та танець, щоб виразити свої почуття та емоції.

Використання артпедагогіки може бути дуже ефективним у початковій школі. Наприклад, учителі можуть використовувати мистецькі завдання для покращення розвитку мовлення та сприяння розвитку креативності й самовираження учнів. Крім того, артпедагогіка може бути використана для покращення соціальної інтеграції дітей, зокрема, для розвитку комунікативних навичок та співпраці в групах.

Отже, застосування артпедагогіки в початковій школі є ефективним інструментом для підвищення якості навчання та розвитку особистості дитини, особливо учня з особливими освітніми потребами. Вона допомагає здобувачам виразити свої емоції, розвиває їх творчий потенціал та сприяє соціальній інтеграції. Учитель, який використовує артпедагогіку, може допомогти дітям зрозуміти складні поняття та збільшити їхній інтерес до навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Справжній професіонал рано чи пізно прийде до усвідомлення необхідності застосовувати у своїй практиці різноманітні артпедагогічні техніки, адже їхнє основне покликання – соціальна адаптація засобами культури, формування здатності до усвідомлення дитини себе як особистості, прийняття себе та розуміння власної цінності як людини. На необхідність творчого розвитку вказувала низка вчених: В. Звягінський, О. Кульчицька, В. Радкіна, В. Рибалка, Т. Руденька, В. Швирка). У багатьох роботах арттерапія і артпедагогіка вивчається, як нерозривне ціле в контексті корекційної педагогіки (Ю. Шевченко, О. Крепиця). Підґрунтям для розуміння змісту та практики педагогічного процесу художнього розвитку дітей і питання формування основ художньої культури через мистецтво та художньо-творчу діяльність досліджували науковці О. Медведєва, І. Левченко, Л. Комісарова, Т. Добровольська).

Лялькотерапія є одним із найцікавіших та водночас малодосліджених видів артпедагогіки, який має інтеграційний характер впливу на дитину та використовується у найрізноманітніших варіантах під час виховної, корекційної, навчальної, діагностувальної роботи педагога. Так, психологи І. Медведєва і Т. Шишова описали у своєму доробку, як за допомогою театру ляльок вони лікують дітей від неврозів. Т. Калошна використовує лялькомаріонеток у психотерапевтичній роботі.

Мета статті - схарактеризувати артпедагогіку, артпедагогічний супровід у цілому та лялькотерапію як розділ артпедагогіки, окреслити форми, методи, прийоми артпедагогічної роботи з молодшими школярами, а також з учнями з ООП.

Виклад основного матеріалу. Артпедагогіка є ефективним засобом роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Вона дозволяє дітям виражати свої емоції та почуття через мистецтво, що може бути особливо корисним для дітей, які мають проблеми з комунікацією та вираженням своїх почуттів словами.

Артпедагогіка допомагає дітям з особливими освітніми потребами розвивати свої творчі здібності та розуміння мистецтва, що може мати позитивний вплив на їх загальний розвиток. Діти можуть використовувати різні види мистецтва, такі як малювання, скульптуру, музику та танець, щоб виразити свої почуття та емоції [1].

Артпедагогіка також допомагає дітям з особливими освітніми потребами розвивати соціальні навички та покращувати комунікацію з оточуючими. Діти можуть працювати у групах та взаємодіяти один з одним через мистецтво, що може бути особливо корисним для дітей, які мають проблеми з соціальною взаємодією [3].

Артпедагогіка може також допомагати дітям з особливими освітніми потребами знижувати рівень стресу та тривоги. Вона дозволяє дітям зосередитися на творчому процесі та відволіктися від проблем, які можуть турбувати їх у повсякденному житті.

Нарешті, артпедагогіка може бути використана як додатковий метод роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у рамках інших педагогічних програм та методів. Вона може допомогти дітям більш повно осягнути свої цілі, підвищити самооцінку та здібності до самостійності.

Отже, артпедагогіка є ефективним та цікавим методом роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Вона допомагає дітям виразити свої емоції та почуття через мистецтво, розвиває їх творчі здібності та соціальні навички, знижує рівень стресу та тривоги, а також може бути використана як додатковий метод роботи в рамках інших терапевтичних програм та методів [1].

Артпедагогічний супровід молодших школярів – це комплексна педагогічна практика, яка спрямована на розвиток творчих здібностей, емоційної стійкості та соціальної адаптації учнів. Артпедагогічний супровід дозволяє молодшим школярам розвивати творчість, уяву, сприймання світу навколо, здатність до самовираження та комунікації з іншими людьми.

Основна мета артпедагогічного супроводу – розвиток особистості школяра в цілому, тобто не тільки розвиток інтелектуальних, а й емоційних, творчих, моральних та соціальних компетенцій. Артпедагогічний супровід може бути виконаний різними методами, які включають музику, малювання, танці, драму та інші види мистецтва.

Один із ключових елементів артпедагогічного супроводу – це використання мистецтва як засобу комунікації та самовираження. Діти взаємодіють між собою та з дорослими, використовуючи мистецтво як спосіб

виразити свої почуття, думки та емоції. Це дозволяє дітям відчути впевненість у собі та своїх можливостях, розвиває їхні творчі здібності та сприяє формуванню позитивної самооцінки.

Ще одним важливим аспектом артпедагогічного супроводу є соціальна адаптація молодших школярів з особливими освітніми потребами. Це означає, що вони навчаються співпрацювати, слухати один одного, висловлювати свої думки та ідеї, дотримуватися правил спілкування та етики. У процесі артпедагогічного супроводу діти навчаються розуміти інші культури та традиції, шанувати різноманітність та приймати людей без упереджень та стереотипів [3].

Отож важливо зазначити, що артпедагогічний супровід може бути дуже ефективним у роботі з дітьми з особливими потребами. Мистецтво може допомогти таким дітям знайти спосіб самовираження та підвищити їхню самооцінку. Важливо також зазначити, що артпедагогічний супровід повинен бути проведений професійними педагогами з відповідною підготовкою та досвідом у роботі з дітьми.

Відтак, артпедагогічний супровід молодших школярів – це важлива практика, яка дозволяє розвивати творчі та соціальні здібності дітей, сприяє їхньому емоційному та моральному розвитку та допомагає виробляти навички комунікації та співпраці. Особливо це ефективно у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Ідея використання ляльок в освітньому процесі має стародавню історію, що сягає історичних та археологічних свідчень існування людей на планеті, стверджувала О. Федій [2]. На відміну від інших дитячих іграшок ляльки несуть в собі образ людини з усіма її рисами та ознаками. Лялька залишається з людиною упродовж усього дитинства та відіграє терапевтичну роль «замінника людини», «захисника», «друга» або необхідного «співробітника» в іграх та діяльності дитини. Таким чином, улюблена лялька полегшує дитині згоду залишатися вдома наодинці або спати в темній кімнаті, а також відвідувати дитячий садок чи школу (без батьків).

Дійсно, улюблені ляльки є основним засобом створення власного комфортного середовища для дитини. Застосування лялькотерапії в навчальному процесі дітей з особливими освітніми потребами процесі може бути цікавою та корисною ідеєю, адже лялькотерапія може внести різноманіття в освіту та сприяти розвитку різних навичок: *комунікативних* (дитина може створити власних «розмовників» з ляльками і використовувати їх для вивчення мови, навчання нових слів та практики мовлення; рольові ігри з ляльками можуть сприяти розвитку ефективного спілкування та вирішенню конфліктів); *соціальних* (групові проекти з використанням ляльок можуть сприяти розвитку соціальних навичок, які включають співпрацю, спільне прийняття рішень та толерантність; діти можуть створювати вистави або ігрові сценарії з ляльками, що сприяє розвитку творчості та уяви); *емоційних*

(лялькотерапія може допомагати дітям з особливими освітніми потребами виражати свої емоції та розвивати навички емоційної регуляції через ігровий процес, створення лялькових персонажів, які відображають різні емоції, дозволить дітям вивчати та розуміти свої власні почуття); *адаптаційних* (лялькотерапію можна адаптувати для роботи з конкретними потребами дітей з особливими освітніми потребами, наприклад, використовуючи спеціально розроблені ляльки для дітей із затримкою у розвитку чи іншими особливостями; важливо враховувати індивідуальні потреби дітей з особливими освітніми потребами та підходити до лялькотерапії як до творчого процесу, що сприяє розвитку різних аспектів особистості) та ін.

Отже, лялькотерапія є однією з форм артпедагогіки, що використовує ляльки як інструмент для психолого-педагогічної роботи з дітьми та дорослими. Цей метод допомагає людям виражати свої емоції та почуття через ляльки, що може бути особливо корисним для тих, хто має проблеми з комунікацією та вираженням своїх почуттів словами.

Як узагальнила О. Федій, світовий досвід сучасного розвитку лялькотерапії в психолого-педагогічній науці та практиці дозволив виокремити такі три основні напрями застосування лялькотерапії у формуванні особистості дитини: *терапевтичностабілізуючий напрям* – лялька як засіб полегшення стану хворих дітей, які перебувають на стаціонарному лікуванні; *психо-корекційний напрям* – лялькотерапія у роботі з дітьми, які потребують підвищеної уваги (ляльки використовуються як інструмент у психо-корекційній роботі та як метод – у соціально-просвітницьких проектах); *освітньо-виховний напрям* – лялькотерапія використовується у закладах освіти, має місце в окремих освітніх програмах (музичне виховання, заняття з розвитку мовлення, природничі дисципліни тощо) [2].

Отже, лялькотерапія є розділом артпедагогіки, який використовує ляльки як засіб для допомоги людям у розвитку позитивних емоцій та відновленні психічного стану. Окрім того, цей метод стає все популярнішим серед фахівців з педагогіки та психології, які працюють з людьми різного віку та з різними психолого-педагогічними проблемами.

Лялькотерапія дозволяє людям виражати свої емоції та почуття через ляльки, які можуть бути як звичайними, так і фантазійними персонажами. Ляльки можуть стати своєрідним символом для певних людей, які використовують їх для передачі своїх почуттів та думок у безпечному середовищі. Одним із головних принципів лялькотерапії є прийняття людини такою, якою вона є, без засудження та критики. Це допомагає знизити стрес та тривогу у людей, які часто мають проблеми зі своєю самооцінкою.

Лялькотерапія може бути ефективною для людей з різними психологічними проблемами, такими як депресія, тривога, страхи та травми.

Вона також може допомогти дітям у розвитку соціальних та емоційних навичок, які вони можуть використовувати у своєму повсякденному житті.

Лялькотерапія може бути проведена як індивідуально, так і у групі. Вона може включати в себе різні види діяльності, такі як розмальовування ляльок, створення власної ляльки, гра з ляльками та інші.

Лялькотерапія виконує наразі такі функції:

- комунікативна: має на увазі формування емоційного контакту дітей у колективі;
- релаксаційна: відзначається зняття емоційного перенапруження;
- виховна: психокорекція проявів особистості в ігрових моделях життєвих ситуацій;
- розвивальна: розвиток психічних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття тощо), моторики;
- освітня: збагачення інформацією про навколишній світ.

У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами застосовуються директивна та не директивна форма лялькотерапії. Особливістю застосування директивної форми ігротерапії є безпосереднє включення фахівця в ігровий процес. Практики стверджують, що у творчій реабілітації дітей з порушеннями розвитку ефективно себе показали ігри-драматизації, заняття в театральних та лялькових гуртках, пізнавальні ігри, конкурси, турніри, змагання, арт-ігри, рухливі, імпровізаційні ігри тощо [3].

Не директивна лялькотерапія – це діяльність, спрямована на організацію самостійного ігрового процесу на основі задуму, реалізації сюжету для вираження власного внутрішнього самопочуття.

Лялькотерапія є найефективнішим методом ігротерапії, застосовується для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з порушеннями у розвитку. Алгоритм використання лялькотерапії з дітьми з порушеннями розвитку:

- збір анамнезу, необхідний для врахування специфіки порушення дитини під час розробки ігрового сюжету;
- проведення бесіди з усіма учасниками освітнього процесу (діти, батьки, педагог) для вивчення особливостей характеру та поведінки дитини, умов виховання;
- вибір форми участі дитини у грі. Форма участі визначається ступенем самостійності дитини (чи є вона глядачем або безпосередньо учасником) та ступенем залучення педагога в ігровий процес (педагог є безпосереднім учасником або спостерігачем);
- розробка сценарію гри;
- реалізація сценарію з подальшим відтворенням психотравмуючих ситуацій.

Отже, лялькотерапія є однією з форм артпедагогіки, яка застосовується в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Цей метод може бути

особливо корисним для дітей, які мають проблеми з комунікацією, емоційною регуляцією та соціальним взаємодією.

Форми роботи у лялькотерапії можуть бути різними, в залежності від віку та потреб дитини. Наприклад, з дітьми можуть використовувати різні типи ляльок, такі як звичайні іграшкові ляльки, маріонетки, ляльки-мотанки, театралізовані ляльки та інші. Для дорослих можуть бути використані більш складні типи ляльок, такі як терапевтичні ляльки.

Один із методів роботи у лялькотерапії – це *рольова гра з ляльками*. Дитина може створити свій власний сценарій та відіграти його з ляльками, що дозволяє виразити свої емоції та почуття, а також допомагає розвивати соціальні навички.

Ще один метод – це лялькові історії. Педагог може розповісти історію, яка включає ляльки, та запропонувати дитині створити свою власну версію цієї історії з ляльками. Це може допомогти дитині виразити свої емоції та почуття, а також сприяти розвитку творчих здібностей.

Ефективним є метод – *ляльковий театр*. Ляльковий театр – це форма роботи у лялькотерапії, яка дозволяє учневі створювати театралізовані сценки з ляльками. Цей метод може бути корисним для розвитку творчих здібностей, комунікаційних навичок та роботи в групі. Також, ляльковий театр може бути використаний як інструмент для виразної терапії, коли дитина використовує ляльки для вираження своїх емоцій та почуттів.

Одним із прийомів роботи у лялькотерапії є зображення себе чи іншої людини через ляльки. Цей прийом може допомогти дитині побачити себе з боку, зрозуміти свої почуття та емоції, а також відчутти себе більш контрольованим та самостійним.

Інший прийом – це *використання ляльок для вираження емоцій*. Дитина може використовувати ляльки для виразу своїх емоцій та почуттів, надіючись на звільнення від стресу та тривоги.

Окрім того, лялькові фахівці можуть використовувати різні методи, такі як танці, спів, малювання та інші, для підвищення ефективності роботи з ляльками. Наприклад, танці з ляльками можуть допомогти дитині виразити свої емоції та почуття, а спів може сприяти заспокоєнню та підвищенню самооцінки.

Усі ці форми, методи та прийоми роботи у лялькотерапії можуть бути використані для досягнення різних цілей, таких як зниження рівня стресу та тривоги, покращення самооцінки та здібностей до виразності, покращення комунікації та взаємодії з іншими людьми, а також для підвищення рівня самосвідомості та розвитку творчих здібностей.

Однією з важливих переваг лялькотерапії є те, що цей метод може бути застосований в різних вікових групах, від дітей до старших людей. Крім того, лялькотерапія може бути ефективною для роботи з людьми з різними проблемами, від депресії та тривоги до травматичних подій та неврозів.

Загалом, форми, методи та прийоми роботи у лялькотерапії дозволяють дітям відкрити свої емоції та почуття, збільшити свідомість про себе, знизити рівень стресу та тривоги, розвивати творчі здібності та покращувати комунікаційні навички. Лялькотерапія може бути важливим інструментом для фахівців, які працюють з людьми з різними проблемами та допомагають їм досягнути психологічного благополуччя та здоров'я.

Однією з форм лялькотерапії, яка є ефективною для дітей з особливими освітніми потребами, є *ігрова терапія з використанням ляльок*. Цей метод полягає в тому, щоб дитина могла використовувати ляльки, щоб висловлювати свої емоції та почуття, а також для відтворення реальних ситуацій та розвитку соціальних навичок. Дитина може відтворювати ситуації, які її турбують, та розігрувати різні варіанти поведінки, що може допомогти їй зрозуміти, які дії є правильними.

Ще одним методом лялькотерапії є *техніка «Я – лялька»*. Ця техніка полягає в тому, щоб дитина стала лялькою, а педагог став білінгвом між дитиною та реальним світом. Таким чином, дитина може відчути себе в безпечному середовищі та відкрити свої почуття і емоції, що може допомогти їй зрозуміти та пережити свої емоції.

Для дітей з особливими освітніми потребами також можна застосовувати *техніку «Лялька-друзі»*. Цей метод полягає в тому, щоб дитина створювала ляльки, які стають її друзями. Це може допомогти дитині покращити комунікацію та соціальну взаємодію, а також розвивати творчі здібності.

Висновки. Якщо провідним завданням артпедагогіки є формування здатності до усвідомлення дитини себе як особистості, прийняття себе та розуміння власної цінності як людини, усвідомлення свого взаємозв'язку зі світом та свого місця в оточуючому соціокультурному просторі, творча самореалізація особистості, то у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами саме лялькотерапія проявила себе найбільш ефективно, оскільки гра з лялькою – це світ реальності, у якому живе дитина з особливими освітніми потребами. Лялькотерапія дозволяє об'єднати інтереси дитини та корекційні завдання фахівця, дає можливість природного та безболісного втручання фахівця у психіку дитини з особливими освітніми потребами з метою її корекції чи психопрофілактики. За своєю суттю лялька – це прототип людини, у неї є руки, ноги, тулуб, голова та схожі пропорції. Коли дитина сама робить ляльку, вона несвідомо проектує себе на неї. У ляльці дитина з особливими освітніми потребами, як правило, відображає свої несвідомі затискачі, блоки, страхи, переживання. Працюючи з лялькою, роблячи її гармонійнішою, дитина працює над собою.

Окрім того, важливо, щоб лялькотерапія проводилася кваліфікованими фахівцями, такими як асистенти вчителів, психологи, педагоги-дефектологи чи іншими спеціалістами, які мають досвід у роботі з дітьми з особливими

освітніми потребами. Також слід враховувати індивідуальні особливості кожної дитини з особливими освітніми потребами та адаптувати методи, форми, засоби лялькотерапії відповідно до їхніх потреб. Ця обставина й визначає перспективи подальших розвідок та досліджень.

Література:

1. Павлюк Р.О. Артпедагогіка як наука: зміст, суть, значення та форми впровадження. *Педагогічний альманах*: зб. наук. пр. / [редкол. В. Кульменко (голова) та ін.]. 2013. С. 67-73.
2. Федій О.А. Лялькотерапія у професійній діяльності педагога. *Постметодика*. № 1 (85). 2009. С. 46-51.
3. Яковишина Т.В. Педагогічна цінність арттерапії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / [редкол.: А. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2020. Вип. 71. С. 166-171.

References:

1. Pavliuk R.O. (2013). Artpedagogika yak nauka: zmist, sut, znachennia ta formy vprovadzhenia [Art pedagogy as a science: content, essence, significance and forms of implementation]. *Pedahohichniy almanakh: zb. nauk. pr.* 67-73. [in Ukrainian].
2. Fedii O.A. (2009). Lialkoterapiia u profesiinii diialnosti pedahoha [Puppet therapy in the professional activity of a teacher.]. *Postmetodyka*, 1 (85). 46-51 [in Ukrainian].
3. Yakovyshyna T.V. (2020). Pedahohichna tsinnist art-terapii [Pedagogical value of art therapy] *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: zb. nauk. pr.*, 71. 166-171. [in Ukrainian].